

УДК 658.15

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА ВИНОРІБНОЇ ГАЛУЗІ

КАЧУР О. О.,
аспірант,
Донбаська державна машинобудівна
академія
МАЛЬОВАНІЙ Б. Ю.,
аспірант,
Донецький національний технічний
університет

У статті проведено огляд загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва виноробної галузі. Визначено, що більшість з них пов'язана із ризиками, що виникають у зв'язку із змінами клімату та недосконалим застосуванням стратегій, що базуються на фінансових інструментах, таких як страхування та хеджування, включаючи інструменти інвестиційної політики та державне субсидювання. Доведено необхідність гнучкої агропромислової політики та відповідні їй заходи регулювання щодо формування належних схем управління загрозами.

Ключові слова: загроза, фінанси, безпека, суб'єкти підприємництва, виноробна галузь.

В статье проведен обзор угроз финансовой безопасности субъектов предпринимательства винодельческой отрасли. Определено, что большинство из них связано с рисками, возникающими в связи с изменениями климата и несовершенным применением стратегий, основанных на финансовых инструментах, таких как страхование и хеджирование, включая инструменты инвестиционной политики и государственное субсидирование. Доказана необходимость гибкой агропромышленной политики и соответствующие ей меры регулирования по формированию надлежащих схем управления угрозами.

Ключевые слова: угроза, финансы, безопасность, субъекты предпринимательства, винодельческая отрасль.

The article reviews the threats to financial security of entrepreneurs in the wine industry. It has been identified that most of them are related to the risks arising from climate change and the inadequate application of strategies based on financial instruments such as insurance and hedging, including investment policy instruments and state subsidies. The necessity of flexible agro-industrial policy and its appropriate regulatory measures for the establishment of appropriate threat management schemes have been proved.

Key words: threat, finances, security, subjects of entrepreneurship, winemaking industry.

Постановка проблеми. В останні десятиліття вино стало широко вживаним продуктом, що створює торговельні потоки, які впливають не тільки

на традиційних країн-виробників, але й на нових учасників ринку, які успішно конкурують, поширюючи свою продукцію географічно. Глобалізація сприяє посиленню торгівлі і міжнародної конкуренції продукцією виноробної галузі. У цьому контексті Європейський Союз (ЄС) залишається на сьогоднішній день найбільшим у світі ринком у сфері виготовлення та споживання вина, а також головним експортером та імпортером. В усьому світі земельна ділянка, що використовується для винограду, становить 7,5 мільйонів гектарів, близько половини яких знаходиться в ЄС. Іспанія, Франція та Італія вирощують 34,5% світового винограду. Близько 47% вина виробляється також в Італії, Франції та Іспанії. Україна, маючи потенціал виробництва продукції виноробства, останнім часом зазнає труднощів. В. Кучеренко, генеральний директор корпорації «Укрвинпром», відзначає, що «через наявність серйозних проблем виноробна галузь України зазнає істотного економічного спаду» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню діяльності виноробної галузі України присвячено чимало праць вітчизняних вчених [2-7], проте, виявлення загроз фінансовій безпеці галузі досліджено фрагментарно, що обумовило потребу тему даної статті.

Метою статті є огляд та систематизація загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва виноробної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи розуміння фінансової безпеки підприємства як стану захищеності від загроз грошових відносин з приводу формування, розподілу і використанню капіталу суб'єкта господарювання, який забезпечує його реальну здатність до поліпшення добробуту власників, виявлення та нівелювання загроз має вирішальне значення для виживання будь-якого бізнесу.

Виробники можуть впоратись із загрозами фінансового стану за допомогою інструментів, які полягають у:

- запобіганні негативних наслідків негативних чинників;
- зменшенні їх впливу на функціонування суб'єктів підприємництва та їх фінансовий стан;
- адаптація діяльності підприємств до загроз.

Однак, незважаючи на очевидну потребу в управлінні загрозами для забезпечення фінансової безпеки, у вітчизняній практиці слабо використовуються інструменти фінансового забезпечення (страхування, деривативи, форвардні контракти тощо), оскільки є суб'єкти підприємництва не бажають приймати фінансові рішення, які є дорогими і складними.

Формування наукового підходу до управління загрозами фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва виноробної галузі, що включає певні стратегії (запобігання, пом'якшення наслідків, адаптація до загроз) та інструменти забезпечення фінансової безпеки уможливіть обґрунтування напрямів реалізації фінансової політики на мікрорівні.

Виноробна промисловість характеризується додатковою вартістю, яка є вищою в порівнянні з іншими секторами агропромислового комплексу, але, зіштовхуючись з багатьма ризиками, виробники можуть втратити значну частину прибутків в дуже короткий термін, що призводить до кризового фінансового становища суб'єктів підприємництва галузі. Основні загрози для суб'єктів підприємництва виробництва, як і для всіх інших

сільськогосподарських секторів, знаходяться у сферах: кліматичних змін, виробничих процесів, коливання цін, інституційної політики, що обумовлюють економічні та фінансові ризики.

Розглянемо джерело загроз досягненню фінансових цілей підприємств виноробної галузі, що обумовлені кліматичними змінами. Виноградарство – сфера агропромисловості, у якій урожай дуже чутливий до змін погодних умов. Отже, наслідки зміни клімату позначаються на врожаї і на якості винограду та вина, в результаті чого виникають загрози фінансового характеру:

- зміна цінової конкурентоспроможності;
- зростання витрат на виробництво;
- зниження доходів і прибутків виноробів.

Що стосується інструментів пом'якшення наслідків та адаптації до кліматичних змін у винній промисловості, то ефективними інструментами для протидії цим ризикам в аграрному секторі є:

- страхування від погодних умов;
- хеджування за допомогою застосування деривативів, ф'ючерсів та опціонних контрактів, щоб зменшити непередбачуваність, яка впливає на економічні результати виноробства.

При цьому доцільно припустити, що оцінка загроз зміни клімату та обсягу втрати врожаю залежить від досвіду та індивідуальних переконань виноградарів. В управлінні загрозами важливу роль відіграє інформація і наявність баз даних. Агрономічні дані включають спостереження врожайності, метеорологічні дані мають включати точну інформацію про прогноз погоди для запобігання кліматичним ризикам та формування поведінки виноградарів. Тобто наявність інформації впливає на стратегію виробників.

Цей природній різновид загроз спричиняє інші загрози – виробничі, які полягають у зниженні обсягів сировинної бази через низьку врожайність та неможливості забезпечити процес виробництва у необхідних масштабах.

Означене обумовлює необхідність придбання сировини для виноробства у внутрішніх або зовнішніх постачальників. За цих обставин відбувається зростання витрат та собівартості продукції виноробства. В цьому випадку доцільною є застосування диверсифікованої стратегії вертикальної інтеграції, яка зменшує загрози, пов'язані з закупівлею необхідного сорту та обсягу винограду. При цьому переваги очевидні як для виноградарів, так і для виробників виноробної продукції: перші мають обумовлені контрактами обсяги поставок, а виробники – сировину для забезпечення виробництва.

Ринковий ризик також може розглядатися з точки зору коливань цін внаслідок змін на ринку співвідношення пропозиції і попиту.

Інструмент страхування може допомогти компенсувати суб'єктам підприємництва виноробної галузі втрату доходів, що виникають з несприятливих врожаїв, ринкових цін або обох факторів.

Швидке міжнародне розширення ринку виноробної продукції збільшила потребу у зрозумінні загроз цінового ризику і стратегії його зменшення. Враховуючи чітко простежуваний характер: кліматичний ризик (втрата врожайності) - виробничий ризик (зменшення обсягу власної сировинної бази) – ринковий ризик (зміна співвідношення попиту та пропозиції) – ціновий ризик, постає проблема комплексного регулювання розвитку галузі виноробства.

Інституційні фактори також є потенціалом виникнення загроз для суб'єктів підприємництва виноробної галузі. Так, в Україні практики та науковці вказують на високу вартість ліцензій («в Україні така ліцензія коштує 500 тис. грн. на рік. Такий закон про ліцензування губить фермерські та невеликі селянські господарства, приватну ініціативу. Існуюча нормативно-законодавча база знищує здорову конкуренцію малого, середнього та великого бізнесу, а її недостатність змушує українського виробника закладати високу ціну на свою продукцію» [3]). Інституційні норми прописані також Податковим кодексом України та Порядком справляння збору та використання коштів на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 587 від 15.07.2015 р. Останнім нормативним актом передбачено, що збір 1,5 % від об'єкта оподаткування буде стягуватися до 1 січня 2018 року. Доцільним є продовження стягування збору, адже «це дозволило би повною мірою досягти мети, передбаченої Програмою розвитку садівництва, виноградарства та виноробства до 2025 року, реалізації державної політики України щодо регулювання розвитку галузі виноградарства, концентрації фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, виробничого і науково-технічного потенціалу для розв'язання її головних проблем» [4]. Стосовно ставок акцизного збору також фахівцями вказується на доцільність залишення без змін діючих попередніх ставок «акцизного збору та ціни на вина та коньяки, що стане реальним економічним стимулом для відродження та державної підтримки ринку винної продукції на перспективу» [4, с. 86].

Фахівці вказують: «...стимулювати розвиток виноробства в Україні допоможуть:

- удосконалення державної політики підтримки галузі;
- спрощення фіскального та земельного законодавства;
- зручна процедура отримання дозволу на виробництво виноробної продукції;
- зміни в оподаткуванні для фермерських господарств;
- доступність кредитування» [8].

Роль державного регулювання може реалізована з урахуванням субсидій. «Виробництво продукції виноробства дуже розтягнуто у часі. Особливість галузі полягає в тому, що в неї тривалий цикл виробництва. Тож деколи винороби одного покоління можуть навіть не побачити плодів своєї праці. Адже п'ять років потрібно тільки для того, щоб створити виноградник та доглядати за ним до вступу у товарне плодоношення. Тому надважливим є питання залучення інвестицій на тривалий період» [8].

Можливостями інвестицій у розвиток виноградарства також є створення унікальних ландшафтів, які, через вирощування винограду, його переробку сприяють винному туризму, який може стати ключовим компонентом місцевої економіки.

Інвестиційна політика визначає ще один аспект подолання загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва виноробної галузі. Зростання конкуренції на світовому ринку виноробної продукції актуалізує загрозу втрати або зниження конкурентоспроможності за якістю. Наприклад, в останні роки Чилі та Нова Зеландія демонструють значне підвищення конкурентоспроможності їх продукції виноробства. Начальник відділу розвитку

садівництва, виноградарства та виноробства Мінагрополітики В. Костенко відзначає, що «щоб переорієнтувати ринки збуту із східних на західні, азійські та американські, ми маємо виробляти ексклюзивний та високоякісний продукт» [8]. Відомо, що на вартість вина суттєво впливає якість і, зокрема, збереження її під впливом часу, коли вино дуже чутливо до таких факторів, як температура та вологість. Означена загроза не тільки впливає на мікроекономічний стан та фінансову безпеку підприємств через потенційну можливість зниження обсягів реалізації, але й на фінансову безпеку країни, обмежуючи експортний потенціал: «...в разі припинення фінансової підтримки з боку держави Україна через 7 - 8 років може втратити промислове виробництво винограду, що зробить внутрішній ринок продукції цієї культури повністю залежним від імпорту» [2, с. 291]. Для вирішення загроз, пов'язаних з якістю продукції, необхідно застосовувати інноваційні підходи і залучати інвестиції для їх фінансування.

Крім того, важливими є інвестиції у знання і технології, які грають вирішальну роль у забезпеченні підприємства необхідними компетенціями для прогнозування, прийняття рішень і модифікації поведінки в умовах загроз.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Провівши огляд загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва виноробної галузі, зазначимо, що більшість з них пов'язана із ризиками, що виникають у зв'язку із змінами клімату та недосконалим застосуванням стратегій, що базуються на фінансових інструментах, таких як страхування та хеджування, включають інструменти інвестиційної політики та державне субсидювання.

Наведене підкреслює необхідність подальшого розвитку положень гнучкої агропромислової політики та відповідних їй заходів регулювання щодо формування належних схем управління загрозами.

Література:

1. Останні роки виноробна галузь України зазнає економічного спаду. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/ostanni-roki-vinorobna-galuz-ukraini-zaznae-ekonomichnogo-spadu>
2. Кучеренко В. М. Тенденції експортно-імпоротної діяльності виноробної галузі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2015. Вип. 2. С. 279-292.
3. Некрасова Л. А., Некрасова К. І. Аналіз та перспективи розвитку підприємств виноробної галузі в Україні. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 6. С. 83-87.
4. Кучеренко В. М. Формування та розвиток аграрної ринкової інституції виноробної галузі : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Національний університет харчових технологій. Київ, 2016. 22 с.
5. Осипов В., Осипова Л. Виноградарство та виноробство України. Сучасний стан, проблеми, тенденції розвитку. Економіст. 2015. № 5. С. 28-31.
6. Каламан О. Б., Молчановська А. С. Тенденції розвитку світового та українського ринку продукції виноробства в сучасних умовах. Економіка харчової промисловості. 2016. Т. 8, Вип. 2. С. 3-8.
7. Нестеренко О. С. Динаміка обсягів виробництва виноматеріалів і виноградного вина та фактори, що впливають на діяльність підприємств Одеської області. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.

Серія: Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 11. С. 133-137.

8. II Національний виноробний форум: як стимулювати розвиток галузі?
URL: <https://ckp.in.ua/events/15014>

In recent decades, wine has become a widespread product that creates trade flows that affect not only traditional producer countries but also new entrants in the market that compete successfully by distributing their products geographically. Globalization aims to strengthen trade and international competition in the wine industry. Ukraine, having the potential of winemaking, has recently faced difficulties.

Taking into account the understanding of financial security of an enterprise as a defense against threats of monetary relations with regard to the formation, distribution and use of the capital of an entity that ensures its real ability to improve the welfare of owners, identifying and leveling threats is crucial for the survival of any business.

The wine industry is characterized by an additional value that is higher compared to other sectors of the agro-industrial complex, but, faced with many risks, producers can lose a significant part of their profits in a very short period of time, which leads to a crisis financial situation of business entities in the industry. The main threats to business enterprises, as well as to all other agricultural sectors, are in the areas of climate change, production processes, price fluctuations, and institutional policies that cause economic and financial risks.

The rapid international expansion of the wine market has increased the need to understand the risks of price risk and its reduction strategy. Given the clearly traceable nature: climatic risk (loss of yield) – production risk (decrease in the volume of own raw material base) – market risk (change in the ratio of demand and supply) – price risk, the problem of integrated regulation of the development of the wine industry.

After reviewing the threats to the financial security of venture business entities, we note that most of them are related to the risks arising from climate change and the inadequate application of strategies based on financial instruments such as insurance and hedging, include investment policy instruments and state subsidies.